

AFRIKAANS ONSE TAAL.

“O de spraak is de ziel; de hoorbare ziel. Wat vraagt men waar de zetel der ziel zij! De ziel is in de stem; de buigbare, de alles uitdrukkende, alles schilderende, het stoffelijke aan het onstoffelijke verbindende stem. Die stem ingehouden en als naar binnen gekeerd, en wij denken; die stem uitgestroomd en hoorbaar gemaakt, en wij spreken.”—
Beets, Sparsa, bl. 6.

EERSTE STELLING.

~~'n Taal is 'n organise, ni 'n meganise ding ni; iits wat gebore, marni gemaak word ni; iif wat altyd groei, en nooit kant-en-klaar is ni.~~

Di stelling is so helder as di daglig, so vas as di Drakensberg. Dis in di taalstudi net so 'n grondstelling as in wiskunde: dat 'n deel kleiner is as syn geheel; en in rekenkunde: dat 2 maal 2 vier is.

Tog, omdat daar soveul is wat o'er di taalkwessi praat sonder di eerste beginsels van spraakleer te verstaan, sal ons dit nog wat meer onder di oge stel. En dan begin ons, soos ons verder meesal sal doen by andere stellings, met getuigenisse van andere. Want ons is mos ni 'n Dokter of Professor in di Lettere ni, en teenswoordig word meer gekyk na di graad

en titel van di persoon as na di grondigheid van di bewysvoering.

WAT ANDERE SEG.

“Groei en verandering maak di lewe van 'n taal uit, soos dit op alle andere plekke di onafskeidelike gesel en teken van lewe is...Dis di grondslag, waarop di hele behandelingswyse van taalstudi berus.”—*Whitney, Language and its Study*, p. 32 en 33.

“De taal is geen gekristalliseerde zoutpilaar, maar een levende en zich bewegende stroom. De taal heeft een eeuwige jeugd, en leeft telkens een nieuw leven en, zoolang als haar polsslagg gaat en er adem in haar mond is, zullen wij nieuwe ontdekkingen doen, nieuwe gissingen wagen, nieuwe regelen daaruit afleiden.”—*Beets, Sparsa*, bl. 43.

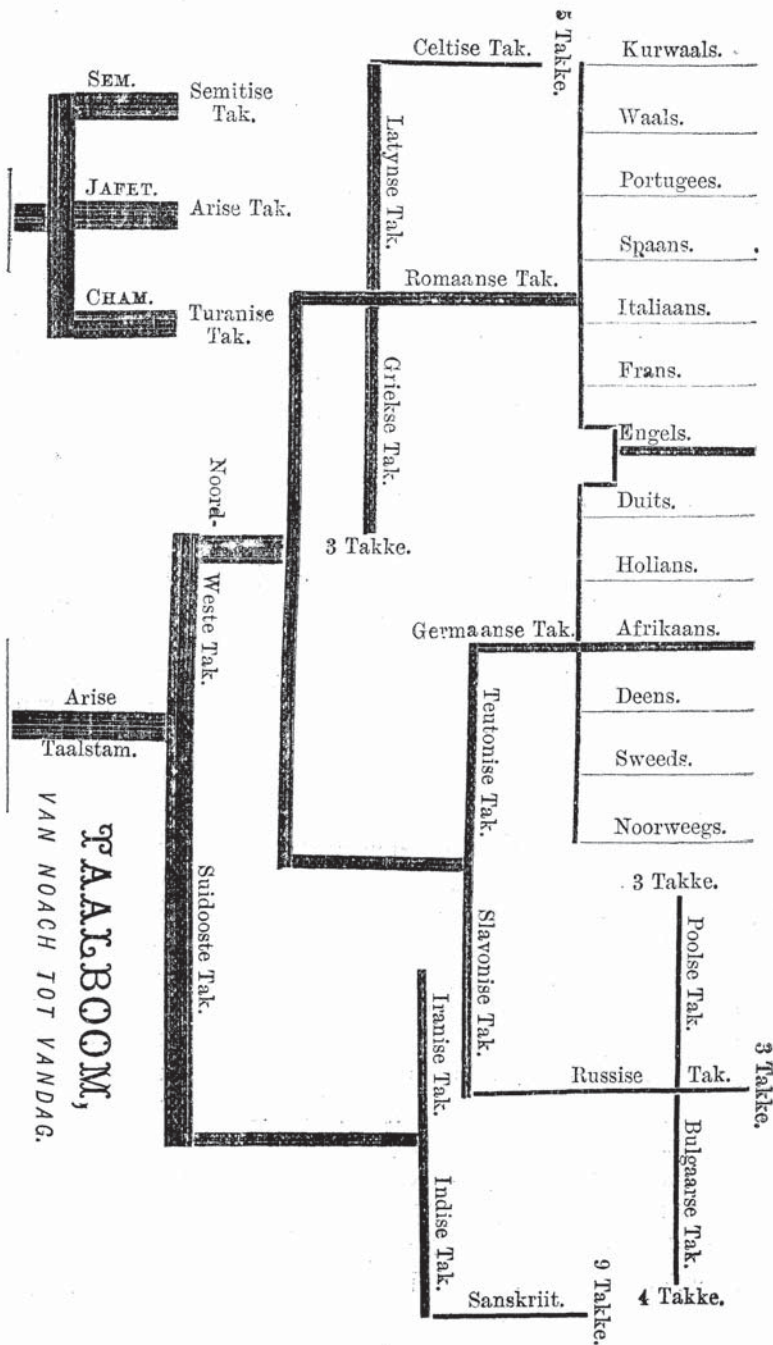
WAT ONS TOT OPHELDERING BYVOEG.

Di stelling seg: “'n Taal is 'n *organise*, ni 'n *meganise* ding ni,” ens. Ons het di baster-woorde moet gebruik, om ons mening kort uit te druk, mar onse taal hou ni van vreemde woorde ni, soos ons later sal sien. Ons sal nou liwers met 'n beeld duidelik maak wat ons bedoel.

'n Taal is ni soos 'n stoel of 'n tafel wat jy eenkeer kan klaar maak, soos jy dit wil hê, en wat dan net so bly ni. Né, 'n taal is nes 'n boom wat groei, en eers takke, en dan weer takke, en altyd meer takke gé. As 'n boom ni meer groei ni, is hy dood. So oek met di tale. Latyn is 'n doje taal, daarom bly dit net soos dit is. Mar Hollans en Engels is lewendige tale, en daarom groei en verander hulle nog al dag. Vergelyk mar Hollans en Engels van 200 of 300 jare gelede met di van vandag, en kyk dan!

Daarom word 'n taal oek nooit kant-en-klaar ni. So lank as daar mense is wat so'n taal praat, ontwikkel en groei di taal nog altyd.

Mar hieruit volg nog iets anders. Daarom is di verskillende tale oek ni apart, van makkaar afgeskei ni. Kyk, 2 stoele of twee tafels kan langes makkaar staan, mar hulle is heeltemal apart. Mar so is dit ni met di takke van 'n boom ni. As jy hulle van makkaar af los skeur, is almal dood. So met di tale. Dis een boom met baing takke. Di spraakleer of vergelykende taalstudi het in di laaste tyd angetoon, dat as

TAAKBOM,
 VAN NOACH TOT VANDAG.

jy terug gaat na di afkoms van di tale, dan word hulle al minder, tot jy op laas mar 2 of 3 takke het, en dan volg natuurlik di stam. En omgekeerd, as jy van di stam af begin kryg jy eers 2 of 3 takke, wat elkeen sig weer verdeel in takke, en di weer, met 'n groei wat nog altyd vort gaat.

So lei di teenwoordige taalstude ons terug na di eenheid van di menselike geslag. So sal di wetenskap uit di tale self di bewys moet lewer, dat God uit een bloed di hele menselike geslag gemaak het. Onder taalgeleerde is dit nou di vraag : of hulle al so vër terug nagegaan het tot by 2, of by 3 hoof-takke. Sommige seg 3, wat enkele verbind an di 3 seuns van Noach, di stamhoofde van di Sondvloed, namelijk ; di Arise (Jafeth), di Semitise (Sem), en di Turanise (Cham). Andere erken mar di 2 eersgenoemde, en seg, di derde is eintlik ni een Tak ni, mar 'n vermenging van takke, waarom hulle di afstamming nog ni kan vasstel ni. Om ons lesers nou 'n denkbeeld te ge van di vertakkinge van di Taalboom, neem ons di Arise Tak, met syn afdelings of vertakkings, waartoe onse taal behoer, en gé dit hi er naas as 'n Stamboom, so vereenvoudig as molik is. Bekyk nou di Taalboom en let op hoe di tale uit makkaar vertak is. (Ons het dit ontleen an *Canon Farrar, Language en Languages*, bl. 373). Ons geef 2 opmerkings daarby :—

1. Afrikaans is di suiwerste afstammeling van di Germaanse Tak, soos ons later sal antoon, daarom geef ons dit as 'n direkte spruit daaruit, nader nog as Hollans of Duits.

2. Engels is 'n vermenging van di Germaanse en Romaanse Takke, daarom het ons dit moet voorstel as 2 lote van di 2 Takke wat an makkaar gegroei het. Mar eintlik is Engels 'n mengelmoes, wat jy glad ni onder een of ander klas kan breng ni. Hoor wat seg di grote taalgeleerde, Max Muller, daarvan :—

“ Daar is molik gen taal so vol woorde, wat blykbaar afgeleid is van bronne, wat di vërste van makkaar verwyder is, soos Engels ni. Dit lyk of elke landstreek van di wereld uit syn woorde-fabriek 'n party woorde angebring het na di verstandelike mark van England. Latynse, Griekse, Hebreuse, Celtise, Saxise, Deense, Franse, Spaanse, Italiaanse, Duitse, — ja, selfs Hindostaanse, Malaaise, en Sinese woorde — leg deur makkaar vermeng in di Engelse woordeboek. Geoordeel na di

woorde alleen, is dit onmogelijk om di Engelse taal te rangskik by enige andere van di erkende stamme en takke van di menselike spraak.”—*Max Müller, Lectures on the Science of Language.*

En dan seg di Engelse : Afrikaans is 'n brabbeltaal !!!

TWEDE STELLING.

Di Taal is 'n portret van di gees en lewe van 'n volk, di afspiegeling van di karakter en verstandsontwikkeling van 'n nasi.

WAT ANDERE SEG.

“De taal is gansch het volk.”—*Da Costa.*

“De ziel van een volk is zijn taal.”—*Dr. Schaepman.*

“...de taal als een organisme beschouwen, dat als geestelijke uitdrukking van het volksleven alle graden zijner ontwikkeling teruggeeft. In de taal ligt alles, wat den volksstam drijft, beweegt, doordringt, bezighoudt. Voor een helderen blik geeft de taal den volksaard terug. De woordvoorraad toont ons den omvang van het denken en van de levensbelangen. De veranderingen van het woord in den zin en de wijze van den zinsbond vergunnen ons, eenen blik te slaan in de wijze van denken, in de wijze van samenvoegen en ontleden van beelden en gedachten.”—*Dr. Mielck, onze Volkstaal*, No. 1, bl. 14.

“De taal is uit God. Zij was het vorstelijk voorrecht van den naar Zijn beeld geschapen mensch; zij is het afdruksel zijner ziel, de afspiegeling dier hooger geestelijke wereld, waartoe hij behoort, — ken, erken, handhaaf, eerbiedig de uwe, ô Nederland! — *Bilderdijk*, (in *Da Costa's Godgel.* Opstellen, bl. 245).

WAT ONS HIER BYVOEG.

Graag neem ons di laaste woorde van *Bilderdijk* o'er en pas dit op ons volk toe : — ken, erken, eerbiedig, handhaaf julle taal, Afrikaners ! — Dis di voorreg wat God ver julle gegé het, di portret van julle gees en lewe ! En waarlik julle hoef ni beskaamd te wees ver di portret van julle nasionale karakter.

ter ni. Di skrywer hiervan is al lank besig, om onse nasi te vergelyk met andere nasies, veral met syn reise deur di verskillende lande van Europa, om te sien wat by onse nasionale vorming en ontwikkeling aangemoedig en wat teengegaan moet worde. Mar hy kan in waarheid sê, in geen enkel opsig vertoon onse nasionale karakter sig gunstiger as in onse taal ni.

Mar uit di algemeen erkende beginsel, dat di taal 'n portret is van di karakter en geesontwikkeling van 'n volk, wil ons nou nog 'n paar gevolgtrekkings maak, meer om di lesers op di spoor te bring, om self verder na te denk en op te merk. Laat ons dan mar 'n paar portretjies neem, eers van di Engelse, en dan van ons self.

Di Engelse Taal 'n Portret van di Engelse Volkskarakter.

Toen skrywer hiervan jonk was moes hy Hollans en Engels gelyk leer. Eens op 'n dag vraag hy ver syn skoolmeester: "Waarom moet ek in Hollans di eerste persoon *ik* met 'n kleine letter skrywe, en di tweede persoon *U* met 'n grote letter; en omgekeerd in Engels di eerste persoon *I* met 'n grote letter, en di tweede persoon *you* met 'n kleine letter?" Myn skoolmeester kon my dit ni behoorlik uitleg ni. Mar di stelling hiir bo gé di antwoord: di taal is 'n portret van di volkskarakter. Dat di Hollander sigself met 'n kleine letter en syn ewemens met 'n grote letter andui toon di *beskeidenheid*, wat 'n ander uitnemender ag as sig self; mar dat di Engelman omgekeerd sig self met 'n grote en syn naaste met 'n kleine letter beskryf kan dan oek niks anders beteken ni as di *anmatiging en selfsug* van 'n nasi, wat sig self verhef en groot maak ten koste van andere.

Mar ni alleen in di skryfwyse ni, in di spelling kom dit netso seer uit. Dis 'n reel in Hollans, om eie-name uit vreemde tale o'ergeneem net so te spelle as in di tale waaruit dit afkom, byv. Virgilius, Horatius, ens.; dit toon weer ten minste *beskeidenheid*. Mar daarteenoe'er blyk al weer di *anmatiging* van di Engelse nasi, wat met di grootste minagting inbreuk maak op wat ver andere heilig is, al bederf hulle dit oek, soos deur di mooie en welluidende name *Virgilius, Horatius, Homerus, Ovidius*, ens te verknoei tot di wanklinkende *Virgil, Horace* (lees *Horris*), *Homer, Ovid*, ens.

En dit toon meteen 'n andere karaktertrek van di Engelse nasi, namelijk *gebrek an goeje smaak*. Haas al di eie-name wat hulle o'erneem en verknoei verlies daarby an welluidenheid.

En dit lei ons tot 'n andere opmerking, namelijk : hoe di onsekerheid van di Engelse spelling en uitspraak 'n afspiegeling is van di ~~onvertroubaarheid van di nasi~~. Kyk mar hoe verskillend 'n Engelsman syn woorde spelle en uitspreek ! Dis amper onmolik ver kinders van 'n andere nasi om dit te leer.

Op di punt is dit tog molik ni kwaad ni om 'n paar getuige uit 'n menigte op te roep ni. Laat ons mar eers di grote taalgeleerde Max Muller neem : "Di taal is ni gemaak ver geleerde en woordafleiers (etymologists) ni, en as di hele geslag van Engelse woordafleiers werkelik weggeveeg word deur di invoering van 'n hervorming in di spelling, dan hoop ek dat hulle di eerste sal wees om sig op te offer in so 'n goeje saak."

Dr. Morell, een van di skoolinspektors in England, seg : "dat van di 1972 wat gefeil het in hu lle eksame ver di Civile Diens ni minder as 1866 gefeil het in hu lle spelling, en dit ter wille van onreelmatigheid van di Engelse taal."

Professor Gregory seg : "daar is gen hinderpaal half omtrent so ono'erkomelik ni as onse deur-en-deur valse manier van spelling."

Lord Lytton seg : "'n Meer leugenagtige, omslagtige, verwarrende bedrog as di waarmé ons di heldere insig (instinct) in di waarheid verwar deur onse verwenste (accursed) manier van spelling is nooit gesmé deur di vader van di leugen ni."

En hoor wat seg di grote oue man, di waarlik eiele Gladstone : "Ek verklaar eerlik, ek kan ni verstaan hoe 'n vreemde deling leer om Engels uit te spreek ni, as jy bedenk di totale gemis van reel, orde, wyse, en alle hulpmiddels wat mense gewoonlik kryg as hulle iits moet verkry wat moeilik te verkry is."

Ni minder sterk spreek Dr. Thirlwall, Biskop van St. David, sig uit : "Ek beskou di vasgestelde manier van spelling as 'n massa van onreelmatighede, di vrug van onkunde en toeval, in stryd net so seer teen alle goeje smaak as teen gesond verstand."

En om te eindig, nergens het Voltaire 'n beter voorwerp gekry ver syn bytende spot as in di Engelse spelling. Hy seg, 'n nasi wat *a-g-u-e* uitspreek as *aigue* en *p-l-a-gu-e* as *plaig*, verdien dat di een helfte van hulle di *ague* (pyn) en di ander helfte di *plague* (pes) het !

Om onse lesers 'n denkbeeld te gé hoe Engels lyk as jy dit skryf soos jy dit praat, (soos ons met Afrikaans doet), geef ons hier enige reëls uit 'n beryming van di 4 Evangelies, onder di titel : " Gospel Epic, A Harmoni ov the Gospelz, versifeid, By F. Barham & Is. Pitman," met di gebrukelike spelling langes an.

Kreist reproovz the Fariseez. Christ reproves the Pharisees.

The Fariseez, whose harts wer ful ov kivetūsnes base, dereided Kreist's piur doktrinalz ov hevenli luv and grase.	The Parisees, whose hearts were full of covetousness base, derided Christs' pure doctrinals of heavenly love and grace.
And Jezūs sed tu them, "Ye seek tu apear tu ering men az lüverz ov all sanktity, that ye their praiz may gain ;	And Jesus said to them, "Ye seek to appear to erring men as lovers of all sanctity, that ye their praise may gain ;
büt God düth no' your harts, and hates your veil hipekrisi.	but God doth know your hearts, and hates your vile hypoerisy.

In di versreëls kom nou 45 woorde voor, waarvan mar 18 onveranderd kon bly, en 27 moes di spelling veranderd worde om dit te skrywe soos dit uitgespreek word. En dis 'n voorbeeld voor di hand geneem. Dus $\frac{2}{3}$ van di Engelse woorde kan 'n mens reken word anders geskrywe as dit uitgespreek worde. Di Engelsman gé ver jou letters wat 'n uitspraak laat verweg vollens di klank of klanke wat di letter's same maak ; mar dan kom hy agteran met glad 'n andere uitspraak ! Met andere woorde, hy doet jou 'n hele boel beloftes (want dis di letters feitelik by spelling), en as dit dan op vervulling ankom (di uitspraak), dan geef hy jou heel wat anders as hy jou laat verweg het ! Dit spigel seker ni 'n al te mooie karaktertrek af ni !

So sou ons lank kan vortgaan. Mar ruimte ontbreek. Nog mar 'n paar trekke. Toen skrywer hiervan by syn studie op Gimnasium eenkeer syn leermeester vraag : hoekom di Engelse taal dan so by makkaar geskraap is, uit verskillende tale,

was di antwoord omtrent soos hier nou volg : “ Engeland is ’n grote eiland naby di vaste land van Europa ; dus was dit van di vroegste tye af ’n toevlugsoord en versamelplaas van drosters, weglopers, kwaaddoeners, vlugtelinge, sêrowers, en sulke soorte van mense, uit di verskillende nasies van Europa : daaruit is di Engelse nasi oorspronkelyk ontstaan, en daarom is hulle taal oek so’n mengelmoes.”

Of dit nou reg is laat ons an di oordeel van di leser oer. Di meester was ’n oue Hollander, wat mar te lanig teen di Engelse was ! Daarom sal ons liwers hieroer laat uitspraak doen deur ’n regte Engelsman self, Aartsbisshop French (*English Past and Present*, bl. 12 :)—

“ Engels is ni ’n enkelvoudige, mar ’n samegestelde taal, opgemaak uit verskillende elemente, ten minste sover as di woordeskat angaat, net soos di volk wat dit praat.”

Nog iets. Dis opmerkelyk dat di Engelse taal so vol is van di sis-klanke (hissing sounds), daartoe gebruik hulle di *c*, *s*, *x*, *z*, *sh*, *sch*, ens. menigvuldig ; sodat ons eens di verskillende tale kortweg hoor beskrywe het as : Engelse slangegesis, Franse neusgesnork, Hollanse keelgegrom, ens. En deur teenstelling temeer opmerkelyk, di Afrikaner het so’n afkeer van di gesis, dat hy di *c*, *x*, en *z*, *sch*, ens. heeltemaal weggegoi het en nooit gebruik ni ; hy het net di *s* oergehou.

Soveul is genoeg van di skryfwyse en woordeskat van di Engelse taal, mar as ons nou hulle *manier van uitdrukking* van naby bekyk, dan blyk daaruit dat dit ’n nasi is wat ni al te gesond denk en redeneer ni.

Neem byv. di uitdrukking : “ to depend upon,” “ ahang op iets.” Hoe kan ’n ding nou hang *op* iets ! Ons seg : “ ahang *van* of *an* iets ” en “ leg *op* iets.” Byv. di tou hang *van* di balk af ; di klere hang *an* di rak, ens. En dan, di boek leg *op* di tafel, ens. So is dit oek in Latyn waaruit di woord “ depend ” ontleen is. En dit kan elke mens verstaan. Mar hoe ’n ding kan hang *op* iets, dit kan alleen ’n Engelsman begryp !—En van di soort van uitdrukkings is di Engelse taal vol. Mar ons wil mar tot verder ondersoek opwek. Dis genoeg om te laat sien, dat di Engelse taal ni ’n al te mooie portret uitmaak van di nasionale karakter ni, en dat dit ’n hoge mate van verblinde nasionaliteitsgevoel vereis om dan

nog op so'n taal so trots te wees, dat alle andere tale daarvoor moet wyk. Ons het niks teen di Engelse taal op sig self ni. Mar as di Engelsman ver ons seg: "Julle taal is tog te sleg, en myn taal is so goed, nou moet julle mar julle slegte taal laat bly en myn goeje taal leer en gebruik"—dan word dit tyd, dat ons kyk of hulle taal wel soveul beter is as di van ons.

*Di Afrikaanse taal 'n Portret van di Afrikaanse
Volkskarakter*

In stelling 10 tot 16 is di karaktertrekke van di Afrikaanse taal opgesom en daar sal ons dit afsonderlik behandel. Dis nou hier net ons doel om daarin 'n afspiegeling van ons volkskarakter an te wys, so kort as molik is.

1. Di Afrikaner is *behoudend*; hy blyf by wat hy eenmaal het; hy hou ni van nuwighede ni. Daarom het hy syn taal oek so suiwer gehou, dat daar so min vreemde woorde in opgeneem is, hoewel daartoe grote anleiding was, deur vestiging van weinige koloniste onder grote massa's inboorlinge (Hottentots en Kaffers), waarmé hulle in nouwe omgang moes wees, 2) deur di iakoms van 'n menigte Franse vlugtelinge, 3) deur di Engelse oerheersing van 'n dri kwart euw.

2. Di Afrikaner is *spaarsaam*; in alles leg hy sig daarop toe om met so min as molik is klaar te kom. Dit moes hy oek doen. Di omstandighede waarin hy verkeer het dit noodsakelik gemaak. En di spaarsaamheid het hy oek op syn taal toegepas; syn woorde en syn uitdrukkings is so kort as molik is.

3. Di Afrikaner is *oppassend*; hy spaar waar hy kan; behou wat hy het; sorg graag om 'n bietji oer te gaar waar 'n kans is. Hy het altyd meer as hy sig voordoet. So oek met syn taal. Vele het sig verbeel, dat onse taal arm is; mar ons het di hele Germaanse taalskat om uit te put, en di Afrikaner weet heel goed waar en hoe hy daarvan kan profyt trek.

4. Di Afrikaner hou ni van onnodige omslag ni; wat hom hinder laat hy staan; en op di makkelikste manier doet hy 'n ding. So het hy met syn taal oek gemaak. In di uitspraak van Hollanse woorde, waar dit vir hom moeilik of hard was, het hy di anstotelike letter versag of weggegoi.

5. Di Afrikaner hou van musiek en sang, en hy het goed anleg daarvoor ; selfs by onse eenvoudigste boeremense is dit op te merk. Gen wonder dat welluidendheid 'n kenmerk van syn taal is ni.

6. Van *eenvoudigheid* hou di Afrikaner veel, en daarby van *reelmatigheid*. Waar kryg jy 'n eenvoudiger en reelmatiger lewenswyse as by di onbedorwe Afrikaners? Dit blyk meer as iets anders in syn taal ; alle onnodige vorme, en viral alle onreelmatigede, het hy laat vaar.

7. Di Afrikaner is *oral disselfde*, hier by di Kaap, of onder in di Transvaal, dis oral één volk. Daarom veral glo ons, dat ons 'n Verenigde Suid Afrika sal en moet kry. Mar waarin kom dit beter uit as juis in onse taal? Daar is, sover ons weet, gen taal wat oer so'n uitgestrekte werelddeel met so min verkeermiddels oral so eenders gepraat worde ni.

Mar di twe portrette is genoeg om di leser an di gang te help, om self di waarnemings vort te sit.

DERDE STELLING.

Dus kan di Taal ni meer of minder ontwikkel wees as di volk wat dit praat ni ; en kan dus by di ontwikkeling van 'n nasi ni agterbly ni, mar oek ni vooruit wees ni ; hulle bly altyd gelyk.

Di stelling is genoegsaam verklaar en verdedig deur President (toen Hoofregter) Reitz, in syn artikel teen di Eerw. Wirgman, wat di Afrikaanse Taal 'n "Barbaarse Patois" genoem het. Daarin tog het di waardige voorvegter van Afrikaans angetoon, dat onse taal ni alleen gen barbaarse Patois is ni, mar dat dit, net soos alle andere tale, same met onse nasi ontwikkel is. Di Eerw. heer het, so vër ons weet, sig ni weer laat hoor ni. En daarmé kan ons di kwessi as afgehandel beskou, met verwysing na di artikel in di "*South African Magazine*" vertaal, en as Bylage toegevoeg tot "*Di Geskiedenis van di Afrikaanse Taalbeweging*". Ons seg, hiermé is di kwessi ver Suid Afrika uitgemaak. Onse taal is

met ons same ontwikkel, en is dus ver ons ni vooruit of agteruit ni.

Mar so is dit met alle volke en hulle tale. Neem weer di getuigenis van een van di beste Engelse boeke o'er taalwetenskap :—

“Elke taal is di vortbrenghel en uitdrukking van di begraafdhede en strekkinge van 'n geslag, sover dit invloed het op di bepaalde werk van taal-maak ; dit toon wat hulle kan doen op di bisondere weg van menselike strewe ; en di verskeidenheid van vortbrenghels toon di verskil van menselike begaafdheid in di opsig..... Dis wat altyd angaat in enige taal : dit set uit en krimp in, in o'reenstemming met di omstandighede en behoefte van di wat dit gebruik ; dit word verryk of verarm, same met di verryking of verarming van hulle gemoedere..... Mar dis onnodig om verder uit te wy o'er so'n duidelike waarheid : niemand sal daaran dink om te ontken, dat di inhoud van enige taal, in woorde en spreekwoorde en di mening daarvan, moet o'reenkom met en afgemeet worde na di verstandelike rykdom van di samelewing, waaran dit behoer, en moet verander soos dit verander. Dis di eenvoudige gevolgtrekking van di waarheid wat ons reeds vasgestel het, dat mense hulle eie taal maak, en dit in stand hou deur hulle o'erlewing, en dat hulle dit maak en in stand hou ver hulle eie praktise gebruik, en ver gen ander doel hoegenaamd ni.”—*Whitney, Language and its Study*, p. 124 en 139.

WAT ONS TOT TOEPASSING HIERBY VOEG.

En tog, wat Whitney so ongerymd ag, dat hy seg : “niemand sal daaran denk om te ontken, dat di ontwikkeling van taal en volk altyd gelyk gaat ni”, is hier in ons land dikwils gedaan deur digene wat so wys is in hulle eie oge, dat hulle ons verwy, dat ons onse nasi agteruit breng deur onse spreektaal as skryftaal te beoefen, omdat, (soos hulle meen), di taal ver ons volk agter is !—Arme, onkundige wysneuse, ons sal ons mar troos met di gedagte : “Hulle weet ni beter ni, anders sou hulle ni so hulle eie onkunde openbaar ni !”

Né, as hulle iits wil doen, dan moet hulle antoon, dat ons ni skryf soos ons praat ni. Dis al kans ver di teenstanders van Afrikaans. Mar ons daag hierby enigeen uit tot 'n onpartydige ondersoek. Jare lank het ons dit tot 'n bisondere

studi gemaak ; ons is bekend met di spreektaal van di Afrikaners deur ons hele land. En so skryf ons. Mar as imand ons op een of ander punt kan o'ertuig dat di volk anders praat as ons skryf, sal ons dadelik ons skryftaal hervorm na di spreektaal. Ons skryf soos ons praat.

VIERDE STELLING.

Di Taalkunde is weer 'n portret van di Taal. Daar kan dus wel 'n Taal bestaan sonder Taalkunde, mar gen Taalkunde sonder Taal ni. Eers Taal, dan Taalkunde.

WAT ANDERE SEG :

Op di stelling, en op verskeie andere, verwys onse anteekeninge na di kostelike boek van *Boorda, Schryftaal en Spreektaal*. Ongelukkig met verhuis van Pretoria na di Paarl is di boek (en enige andere boeke) verlore geraak. An di Kaap kan ons dit ni kry ni. En weer uit Holland ontbiede duur te jank. Dus moet ons mar di leser na di boek verwys. Mar di stelling is so algemeen erkend, dat ons gen getuige tot bevestiging hoef op te roep ni. Ons haal mar net an wat Beets seg, *Sparsa*, bl. 38 :—

“Als wij spellen, kleeden wij de taal niet aan, maar beelden haar af voor de oogen.”

WAT ONS TOT OPHELDERING HIERBY VOEG.

As di Engelsman spelle, trek hy syn taal 'n jurki an, en hoe sleg di jurki pas, het ons onder di Twede Stelling gesien.

Mar ons seg : “Skryf soos jy praat”, met andere woorde : Moet ni ver, julle woorde tabbertjies maak op Hollanse patrone ni ; dit pas ni. Né, as julle spelle, luister eers goed hoe julle di woorde nitspreek, en teken dit dan so af.

En veral in di taalkunde, in di verbuigings, vervoegings en samevoeging van woorde, ag watter patrone word an di arme taal angetrek ! As di Afrikaner wil Hollans praat, liwe tyd ! Party keer kryg jy lus om daaro'er te huil, en party keer om daarom te lag.

Weet julle waaran het di skrywer dikwils gedenk? An David in Saul syn wapenrusting, (1 Sam. 17). Kyk, David sal teen di Filistyn Goliath gaan veg. Mar Saul wil hom ni so laat gaan ni. Hy trek hom eers syn yster pak klere an, en set 'n koper helm op syn kop, en gord syn yselike tamaai sa-wel an syn heup. Dis mooi, nè!

Mar Saul was 'n groot man, en David was mar 'n klein mannetji. Dan, David was so'n pak klere ni gewend ni. Hy wil perbeer, mar hy kan amper daarmé ni loop ni. Saul seg: "Perbeer mar, jy sal dit wel gou leer!"

Ag nè, wat bog! seg David. Ek kan met di ding ni eens loop ni; hoe sal ek daarmé veg?.....

So gou as nou goi hy di wapenrusting af; trek weer syn véwagterspak an; soek 'n mooi gladde klippe uit di spruit; vat syn slinger in syn hand; hy slinger..... Ja, di eerste di beste klip—in di Filistyn syn harspan!—Daar leg hy!.....

Afrikaners! waarom moet julle ver julle laat belaggelik en onmagtig maak met di vreemde wapenrusting?..... ô, Daar is so baing Davids in Sauls wapenrustings onder ons!

Afrikaner, as jy skrywe, moet ni jou taal anklé ni; teken dit af, en trek dit syn eie klere an!

VYFDE STELLING.

Di Taal self is di hoogste wetgewer. Dus kan jy gen Taalreels an 'n Taal voorskrywe ni, jy moet dit an di Taal ontleen. Di Skryftaal moet di Spreektaal volg, ni omgekeerd ni.

WAT ANDERE SEG:

"Di rede waarom nuwe woorde, behalwe di nabootsende soort, *ni* uitgevonde word ni, is omdat elke woord 'n lange geskiedenis het van syn oorsprong uit di gevoel tot an syn eidelike mening, en di resultaat sonder di ontwikkeling, voel elkeen, is 'n teenspraak en onmolkheid. Dis daarom dat alle pogings om 'n kunsmatige taal te maak 'n mislukking was, en di uitvoerige uitgewerkte planne van Kircher, en Becker, en Dalgarno, en Wilkins, en Faignet, en Letellier kan maar net 'n gliimlag by ons opwek, omdat hulle gegrond

is op 'n konvensionele opvatting van taal wat glad verkeerd is. Dis oek di rede waarom di taal sterker is as Keisers, en Tiberius kon an di burgers net so min 'n woord gé, as Tiberius kon bewerk dat 'n nuttige letterteken aangeneem werd."—*Canon Farrar, Language and Languages*, p. 32.

“Wil de spraakkunst iets meer dan spraakleer, wil zij alles wat styf en droog en rechtljnig is van zich afschudden, dan moet zij geene wetten willen geven, maar omgekeerd trachten te leeren uit het spreken van hen, die het minst van taalwetten afweten. Voor den historischen taalbeoefenaar staat sinds Grimm de taal van den man uit het volk oneindig veel hooger dan alle wijsheid, die het gezag van schoolmeesters meer dan drie eeuwen lang in de hongerige maag van onze schrijftaal heeft geduwd.”—*De Beer, in Onze Volkstaal*, I, bl. 11.

“Ofskoon daar 'n gedurige verandering is in di taal, is dit ni in di mag van 'n mens of om dit te maak of om dit te belet ni : ons kan net so goed denk om di wette te verander wat onse bloedsomloop beheers, of om 'n duim tot onse lengte by te voeg, as om di wette van di spraak te verander, of nuwe woorde uit te vinde na ons eie lus.”—Max Müller, in syn Voorlesings o'er 'Science of Language', eerste reeks, tweede lesing.

“Om di waarheid van di stelling te bewys, haal hy 'n paar voorbeelde uit di geskiedenis an, waarin 2 beroemde Keisers, Tiberius van Rome, en Sigismund van Duitsland, foute gemaak het in hulle Latyn, en deur eenvoudige taalkundige daaro'er reg gewys is, wat an hulle keiserlike majesteite vertel het, dat hoe groot en onbeperk hulle mag oek mog wees, hulle ni in staat was om 'n verandering in di Latynse taal te maak ni. Di redenering en gevolgtrekking hieruit is : “As so 'n hoge en magtige persoon as 'n Keiser ni so'n kleine dingetji kan doen as di geslag en uitgang van 'n enkele woord te verander ni - selfs ni, soos Sigismund perbeer het, in 'n doje taal, wat dus gen teenstand kon biede teen di ontering — veel minder kan enig imand van minder gewig hoop so'n verandering te bewerk, of enige andere van di veranderinge, van meer of minder betekenis, wat di geskiedenis van di taal nitmaak.”—Antekening op voorgaande, deur *Whitney, Language and its Study*, bl. 35. Verder diselfde op bl. 95 en 129.

WAT ONS TOT WAARSKUWING HIER BY VOEG.

Di beginsel is dikwils uit di oog verloor. Tot grote skade ver di taalkunde van vele tale. So is o'er algemeen di Taalkunde van di meeste Germaanse tale ni geneem uit di lewende

spreektaal ni, mar verwring na di reels van di doje Latynse taal. Di hele Engelse taalkunde is ni veul meer as 'n altyd herhaalde, mar ewig mislukte poging om di Engelse taal te bring onder di reels en in di vorm van di Latynse taalkunde, soos Max Müller treffend angetoon het. En dat Hollans daarvan oek ni vry gebly het ni is duidelik aangetoon deur Roorda (Schryftaal en Spreektaal) en Bilderdyk (Sprakleer, Verhandeling over de Geslachten, en in verskillende Taal- en Letterkundige Verhandelingen). En watter kwaad daardeur an di Digkuns gedaan is, deur in plaas van di eienaardigheid van di Germaanse tale te volg, soos di middeleuwse digters, di reels van di Griekse en Romeinse versbou op di Hollandse taal te wil toepas, het nog onlangs di grote Vlaamse Digter, Julius de Geyter, angetoon in di uitvoerige Voorrede (wat meer bevat as 'n menigte geleerde werke) ver syn nuwe bewerking van "Reinaart—De—Vos." Mar hierop kom ons later terug.

Ons hou mar di voorbeelde tot waarskuwing voor.

Selfs gen Keisers, hoe magtig oek, kan an di taal reels voorskrywe ni!

Waar hulle 'n verkeerde grondslag geleg het in di taalkunde, daar laat dit sig moeielik later herstel.

Di taal self is di hoogste wetgewer. Laat ons di Koningin haar wette gehoorsaam en opvolg.

Wi kan an 'n boom vooraf reels voorskrywe, hoe hy moet groei; hoeveul takke hy moet gé; watter vorm hy moet aanneem?...

Wi is so dwaas om syn kind by di afnemer te bring en te sê: jy moet 'n portret maak van myn kind; mar dit moet ni so lyk soos di kind ni; dit moet lyk soos di kind van di en di, of dit moet wees soos di kind oer sal lyk?...

Toepassing: di stelling is veral ver di wat 'n vereenvoudigde Hollandse taal ver ons Afrikaners wil *maak!* Dat eenvoudige mense, wat van taalwetenskap niks afweet ni, an so iets onmoliks kan denk, kan ons begryp. Mar geleerde manne,—predikante,—professore—!

Afrikaner, skryf soos jy praat! Laat onse taal syn vrye ontwikkeling hou! Liwers 'n taal sonder (geskrywe) taalkunde, sig altyd verblydende in 'n ewige jeug as 'n taal vasgeskroef

in 'n keurslyf van vreemde, opgedronge taalreels! Hoor di besielde taal van di Vlaamse Digter, de Geyster:—

“Een taal is een stroom, waarvan het onnodig is de bronwel te kennen om zijne heerlijkheid te genieten. Heeft de Nyl één of twee oorsprongen? Wat scheelt het den Khedive, die in zijn salonjacht erop spelevaart; den Engelschen kapitein, die aan- en afstoomt op zijn zeekasteel; den armen vischer, die netten uitwerpt uit zijn sloep?”

Ons taalreels sal daar ni by ly as hulle 'n tyd onbeskrywe bly ni; wel as hulle verkeerd beskrywe is. Di kind sal wel groei, al het ons nog ni 'n goeie portret daarvan ni.

SESDE STELLING.

Di vaste wet deur alle tale in alle eeue gevolg is vereenvoudiging, deur wegwerping van hinderlike buigingsvorme en uitgange, waardeur di taal bruikbaar word ver gemaklike uitdrukking van gedagtes. Op di manier is di germaanse tale veul eenvoudiger as di oue Indo-germaanse taalstam waaruit hulle gespruit is; en is Hollans weer eenvoudiger as Duits, en Engels as Hollans, sodat Engels amper gen buigingsvorme o'ergehou het ni.

WAT ANDERE SEG.

Ver di stelling is soveul getuige, dat ons amper ni weet wi op te roep ni.

“Diezelfde Professor Max Müller leert ons dat, wanneer men van taal spreekt er eigenlijk geen onderscheid gemaakt kan worden tusschen groei of ontwikkeling en verval, zoodat men zeggen kan, dat de hoogst ontwikkelde Europeesche talen van den tegenwoordigen tijd eenvoudig door voortdurend verval uit eene rijke en volle oorspronkelijke taal zijn ontstaan, welke in overouden tijd door de voorouders der Europeesche volken, de Aziërs, gesproken werd. Nu gaat het niet aan, het Hollandsch of Engelsch b.v. als een soort van model- of standaardtalen te beschouwen en op 't Afrikaansch, dat als een eigenaardig vervallen tak van 't Hollandsch aan te merken is,

neër te zien, wanneer men weet dat het Hollandsch en Engelsch evenzeer vervallen vormen van den Germaanschen stam zijn, beide, maar vooral 't Engelsch, door wrijving met de talen van vreemde veroveraars zóózeer afgesleten, dat het geene noemenswaardige grammatische vormen heeft overgehouden."

"Zulk een weelderige plant is de taal der Vedo's, de Heilige Boeken der Oude Indiërs, met haren rijkdom en volheid van vormen. Maar in den loop der eeuwen zien wij langzamerhand dien rijkdom afnemen, die volheid als 't ware inkrimpen. 't Grieksch, 't Latijn, 't Gothisch, 't Duitsch zelfs mogen ons nog rijk in vormen schijnen, met 't oud-Indisch vergeleken, zijn zij reeds verarmd en 't Hollandsch is alweder armer dan 't Duitsch, terwijl 't Engelsch, wat Grammatische vormen betreft, een beeld van naakte armoede mag genoemd worden."—*Prof. Brill, in Geschiedenis van di Afrik. Taalbeweging.* bl. 30, 31.

"Di eerste en belangrijkste beginsel, wat ons moet opmerk, di een wat di grondslag uitmaak van amper alle klankveranderinge in 'n taal, is di neiging om di uitspraak makliker te maak ver di spreker, om 'n makliker in plaas van 'n swaarder klank of verbinding van klanke te stel, en heeltemaal ontslage te raak van wat onnodig is in di worde wat ons gebruik...

"Dis te meer nodig, dat ons kennis neem van di ontbindende en verwoestende werkings van di strekking, omdat onse Engelse taal, meer as alle andere beskaafde tale op di hele aarde, di een is waarin hulle di diipste en mees verwoestende veranderinge gemaak het...

"Di oue taal waarvan Engels di verre afstammeling is het syn naamwoorde, selfstandige en byvoegelike, verbuig in 3 getalle, elkeen met 8 naamvalle."—*Whitney, Language and its Study,* bl. 69, 74—77.

En wat het Engels nou nog hiervan o'ergehou? Hoor wat seg Max Müller: "Wat nou taalkunde kan genoem worde in Engels is weinig meer as di uitgange van di tweede naamval enkelvoud en di eerste naamval meervoud van di naamwoorde, di trappe van vergelyking en 'n klein bitji van di persone en tye van di werkwoorde."—'n Ryke taalkunde! Ni veul meer ni as 'n *s, n, r, t* en *d*!

Whitney geef hiervan uitvoerige voorbeelde, wat aantoon hoe byv. in di werkwoorde di verbuigings afgeslyt het; of iwers in di verbuigings was vroeger di voornaamwoorde samegesmelt met di werkwoorde en nou is hulle later daarvan afgeneem en word hulle apart gebruik.

Byvoorbeeld eers het hulle geskrywe soos ons hier angeef :—

<i>Oue Engels.</i>	<i>Nuwe Engels.</i>	<i>Afrikaans.</i>
lagamasi.	We lie.	Ons lieg.
lagatasi.	Ye lie.	Julle lieg.
laganti.	They lie.	Hulle lieg.

Nou siet elkeen, dat di werkwoord self in Engels en Afrikaans ni verbuig worde ni, dit bly mar in Engels *lie* en Afrikaans *lieg*. Mar wat is nou eintlik di uitgange *masi*, *tasi*, *nti*? Dis nix anders as di oue vorme van di voornaamwoorde wat an di werkwoorde vasgesmelt geskrywe werd: *masi* is 'ek en jy', dus *ons*; *tasi* is 'hy en jy', dus *julle*; en *nti* is *hulle*. En wat het di taal dus in bruikbaarheid verloor? Niks. Veel eer gewen, want dis makliker om te skrywe, te lees, en te verstaan, soos dit nou apart geskrywe word.

WAT ONS TOT LERING HIER BY VOEG.

Max Müller, Spalding, Grimm, Whitney, Dr. Brill, julle kan almal kom skool gaan by di geleerde teenstanders, wat Afrikaans verfoei omdat dit ni net soveul, en ni diselfde buigingsvorme het soos Hollans ni!

SEWENDE STELLING.

Di menigvuldigheid van buigingsvorme is dus gen bewys van di voortreflikheid van 'n taal ni. Di Boesman- en Namakwataal byv. het meer vorme ver di voornaamwoorde as enige Europese taal wat nog gepraat word (vollens Dr. Bleek).

WAT ANDERE SEG:

“Is men daarom gerechtigd op het Engelsch als op een afgesleten, vormlooze taal neër te zien! Waarlijk niet, want in diezelfde taal heeft de grootste dichter der wereld zijne verwonderlijke meesterstukken geschreven, waarin het heeal zich als het ware afspiegelt en het menschelijk gemoed met alle hartstochten die het bewegen in oneindige verscheidenheid zijne uitdrukking vindt; en in die taal worden nog heden in 't Parlement, in kerken en gehoorzalen redevoeringen gehouden,

die in kracht en gloed te vergelijken zijn met het beste, wat Athene en Rome in vroeger eeuwen hebben opgeleverd. En toch hadden die Grieksche en Romeinsche redenaars een prachtige vormrijke taal tot hunne beschikking, de Engelsche slechts dat afgesleten van vormen ondane Engelsch. Genoeg om te doen zien, dat men niet te voorzichtig zijn kan met eene taal enkel naar den rijkdom harer grammatische vormen te beoordeelen. 't Hoogste en diepste, wat het den mensch gegeven is nit te spreken, kan volkomen duidelijk, krachtig en schoon ook zonder die vormen worden geuit."—*Dr. Brill, in di Geskiedenis van di Afrik. Taalbeweging, bl. 30.*

"Ik heb de opmerking gemaaekt, dat de taal van Tennyson minder door grammatikale vormen gebonden en belemmerd is dan die van zijne Angelsaksische voorgangers. Sprekende van 'grammatikale vormen,' bedoel ik natuurlyk alleen onnoodige en kunstmatige vormen, zooals byv. de onregelmatige werkwoorden, van welke wy er zooveel in het Grieksch en Latyn, zoo weinig in het Engelsch en in 't geheel geen in het Kaapsch Hollandsch vinden, en waarvan prof. Max Müller zegt : 'Het is dit besef van grammatikale regtvaardigheid, dit edelmoedig gevoel van wat behoort te zyn, dat in den loop der eeuwen zoovele zoogenaamde onregelmatige vormen verbannen heeft.' Let op de buigingen van het werkwoord in het Angelsaksisch, als vergeleken met hetzelfde proces in het nieuwere Engelsch, en zie hoeveel eenvoudiger, hoeveel duidelyker, hoeveel buigzamer, hoeveel dienstiger voor de uitdrukking der gedachten de moderne taal van Brittannië is. Ook is de reden dezer verbetering, uit een zoogenaamd grammatikaal oogpunt beschouwd, niet ver te zoeken. De Engelschen zyn eene practische natie, en nergens toont zich deze hoedanigheid sterker dan in hunne taal. Waarom zegt de Engelschman : 'We are,' 'you are,' bezigende aldus denzelfden vorm van het werkwoord in den eersten en tweeden persoon meervoud, terwyl de Hollander (van Holland, mynheer Wirgman !) zegt : 'Wy zyn,' 'Gy zyt?' Dat geschiedt naar ik meen, omdat de Engelschman bemerkt heeft, dat de voornaamwoorden *we* en *you* voldoende den persoon aanduiden, waarin het werkwoord gebezigd wordt, en dat gevolgelyk de buiging van het laatste taaldeel overbodig geworden is. En waarom mag ik dan niet in alle billykheid aannemen, dat de Afrikaander, als hy de buiging van het werkwoord verwerpt, zulks doet van wege het feit, dat ook hy praktischer is dan zyne Nederlandsche voorzaten, en ziende dat het voornaamwoord alreede den persoon aanduidt, de verandering van het werkwoord noodeloos vindt, en weigert tweemaal aan dezelfde kers te byten. Ja, inderdaad gaat hy verder en blyft meer zich zelveu gelyk dan zyn Engelsche ge-

buur ; want ziende dat het persoonlyk voornaamwoord niet alleen den persoon maar ook het *getal* uitdrukt, waarin het werkwoord gebruikt wordt, zegt hy voor 'I *am*,' 'thou *art*,' 'he *is*.'—'Ek is,' 'jy is,' 'hy is,' bereikende daarmede hetzelfde doel, nam., dat van zyne gedachten uit te drukken met minder wryving, met minder brandstof en met minder rolmaterieel dan zyn meer beschaafde nabuur ; en zulk eene uitkomst is zeker in dezen tijd van locomotie en elektriciteit van belang. Neem nu de geslachten der naamwoorden. Zie hoe het praktisch gezond verstand van den Engelschman hem geleerd heeft, te spreken van *the man*, *the woman*, *the horse* en *the lamp*. Hij houdt het voor toegestaan, dat niemand er aan twijfelen zal, dat *man* mannelijk is, *woman* vrouwelijk, en *horse* en *lamp* onzijdig; terwijl de Hollander (van Holland, mijnheer Wirgman!) het noodig acht te spreken van '*den man*,' '*de vrouw*,' '*het paard*' en '*de lamp*,' (zijnde lamp in spijt van vrouwenregten, vrouwelijk!) Hier weder toont de baarsche Afrikaander zijn nadere verwantschap met zijn Engelschen gebuur, want hij spreekt van '*die man*,' '*die vrouw*,' '*die pert*' en '*die lamp*.'"—*Hoofregter Reitz, in di Geskiedenis van di Afrik. Taalbeweging, Bylage, bl. 8.*

WAT ONS TOT OPHELDERING HIER BY VOEG.

'n Predikant van onse Ned. Geref. Kerk in di Vrystaat praat eens met ons o'er Afrikaans in di Trein. Hy was di bitterste teenstander ni ; mar hy kon sig tog daarom mar ni met di Afrikaanse taal verenig ni. Op ons vraag : *wat* hy dan tog eintlik daarteen het, seg hy, hoofskuddend, en met priesterlike waardigheid en erns : "geef ons toch alsjeblijft een beetje grammatika!" Op onse vraag : "Wat meen u daarme ? geef ons 'n voorbeeld!"—daar kom di wysheid voor di dag ! "Byvoorbeeld : *ik ben*, *gij zijt*, *hij is*, in plaas van *ek is*, *jy is*, *hy is*."

Slegter voorbeeld kon hy ni gekies hê ni. Denk ver di enkelvoud teenwoordige tyd moet di arme Hollandse taal di verbuigings van 3 aparte werkwoorde sameplak : en dis nou beter as onse taal wat geheel regelmatig is ! Dis met een woord geseg : As 'n taal mar baing vorme het, al is dit oek onregelmstig, dis tog beter as een wat minder vorme het, al is di regelmstiger, makliker, en bruikbaarder !

Moet ni lag ni, vrinde ! Di man is ernstig. Hy meen dit. En hy ken ni veul meer van spraakleer ni as syn memori-lessi : "Ik *ben*, *gij zijt*, *hij is*" !

Ver di voorbeeld in di stelling self genoem moet ons verwijs na di geleerde spraakkuns van Dr. Bleek. En as imand wil o'ertuig wees, dat menigvuldige en omslagtige vorme veel-eer 'n kenmerk is van barbaarse as van beskaafde tale dan kan hy mar lees wat Canon Farrar seg in "Language & Languages," bl. 398—401, waarvan ons mar ruimte het om di slot o'er te neem :—

"Tensy Veelgodendom meer verstandsontwikkeling toon as di anbedding van een God; tensy di 40,000 lettertekens van di Sinese skryftaal verkieselik gereken word bo di 26 letters van di Aryse abécé; tensy dit verstandiger geag word—om di tyd te bereken met steltekenes (algebra) en die hoogte van 'n tafel te bereken met drihoeksmeting, in plaas van eenvoudig op 'n horlosi te kyk of 'n maatstok te gebruik—dan is al di menigvuldige samenstellings (polysynthetism), en samesmelting van letters (alliteration), en o'ervloed van vorme (exuberance) veeleer 'n teken van minderheid (inferiority) as van beskawing (culture). Mar, uit 'n oogpunt van werkelikhed, is gemakkelikhed, en ni moeielikhed ni; korthed en ni omslagtigheid ni; eenvoudighed, en ni ingewikkeldheid ni, di o'erwinning van beskawing; en 'n beswarende taalmasineri is slegter as nuttelos, wanneer dit molik is om diselfde doeleindes te bereik op veul meer doeltreffende manier deur di allereenvoudigste middels."

AGSTE STELLING.

Di Afrikaanse taal het di vaste wet van vereenvoudiging gevolg en toon daarin 'n buitengewoon gesonde ontwikkeling; dit blyk uit beoördeling van onse taal na syn vorm en inhoud.

WAT ANDERE SEG :

"Men ziet het, grammatisch verval is de wet, welke de ontwikkeling der taal beheerscht, waaraan alle talen onderworpen zijn. En 't Zuid Afrikaansch Hollandsch heeft niet anders gedaan dan die wet volgen en is, daar niet, zooals in het moederland, allerlei invloeden van gezag, geene letterkunde, geen schrijftaal, geen schoolmeesters, geen overwegingen van schoonheid of fatsoen tegenhielden, maar alleen gemak en bruikbaarheid in aanmerking werden genomen, met oneindig grootere

snelheid de helling afgeloopen en met de grootste stoutmoedigheid verminkt, besnoeid en voor 't dagelijksch gebruik pasklaar gemaakt. Al wat de vrije beweging hinderde, al wat den volslagen ongeleerde te geleerd voorkwam, waarvan het doel of het nut niet langer begrepen werd, werd verwijderd, verwaarloosd, verworpen, niet met bewustheid, maar langzamerhand, als van zelve, onbewust. Evenals de Afrikaansche boer, met den ouden Diogenes wedijverend, in zijn huiselijk leven scheen te willen toonen, met hoe weinig een mensch toe kan, zoo deed hij het ook in zijne taal, ten minste in zijne grammatica en zóó werd het Zuid-Afrikaansch de taal, welke het op dit oogenblik is."—*Dr. Brill, in di Geskiedenis van di Afrikaanse Taalbeweging, bl. 31.*

“Ik zal uwe lezers in het algemeen en den heer Wirgman in 't bijzonder niet gaan vervelen met verdere aanhalingen, en wil dan enkel vragen, of Spalding en andere schrijvers over dat onderwerp ons niet leeren dat de overgang van 't Angelsaksisch tot het Engelsch hoofdzakelijk teweeggebracht is door wat genoemd wordt achteruitgang in den klank en herschepping in den tongval, en dat de reden, waarom de taal van Tennyson in iederen zin des woords een minder barbaarsche en een betere geworden is dan die van Chauser en de oudere schrijvers van de 11de en 12de eeuw, deze is, dat zij zoowel rijker aan woorden als minder geketend aan en belemmerd door grammaticale vormen is? Lezen wij van deze autoriteiten niet verder, dat die veranderingen trapsgewijze zijn teweeggebracht, niet door den invloed van individuen, maar door den natuurlijken wasdom en de ontwikkeling, gelijken tred houdende met den wasdom en ontwikkeling, der natie? Wel, ditzelfde verval in den klank en deze herschepping in dialekt, datzelfde annexeren van vreemde woorden, datzelfde ontwringen aan de boeien der grammatikale vormen, deze zelfde natuurlijke groei en ontwikkeling heeft de taal van Holland doen verkeereren in de taal van Zuid-Afrika.”—*Hoofregter Reitz, in di Geskiedenis van di Afrik. Taalbeweging, Bijlage, bl. 6.*

Di wat daar lus in het kan 'n mooie verhandeling kry om an te toon hoe di taalgeleerdes, wat an di vorme wat hulle een keer het vashou, di ontwikkeling van di skryftaal na di spreektaal teenhou, so dat di twe eers al verder van makkaar af gaat (want di spraakmakende bevolking steur hulle an di verstyfde taalgeleerde ni); tot dat op laas di skryftaal 'n lyk, 'n doje taal word; en hoe di skryftaal alleen in lewende betrekking kan bly deur sig gedurig te hervorm uit di spreektaal,— di

kan dit kry in Whitney, *Language and Languages*, bl. 149—151; of hy kan mar lees *Roorda, Spreektaal en Schrijftaal*.

De Geyter, in di meer angehaalde Voorrede van syn Reinaart—De Vos, bl. LVII, seg: “Het lot onzer taal in den gang der eeuwen was afslijten en verdoffen.” Daarom geef hy in 'n lysi enige woorde in Goties, Oudduits, Diits (Middel), en Nuwnederlands, wat ons hier verwerk in

<i>Goties.</i>	<i>Hollans.</i>	<i>Afrikaans.</i>
linhap	licht	lig
samana	samen	same
veinagards	wijngaard	wingerd
frijonds	vriend	vrind
rignjan	regenen	reen
usgildan	vergelden	vergelde
galaubjan	gelooven	gelowe, glo

Hoor nou nog net wat Professor Mansvelt hiervan seg in di *Z. A. Tijdschrift*, Augustus 1880, bl. 396 en 397:—

“In onze eeuw van haast en voortgejaagdheid, die ons nauwelijks tijd laat om te leven, waarin overal en op elk gebied alleen het wachtwoord klinkt: ‘Spoed u; maak haast!’ die treurige leuze, welke reeds op bijna alles wat ons omringt haar stempel heeft gedrukt en zich in eenvormigheid openbaart; in eene eeuw als de onze, moet het ieder ernstig opmerker treffen,—en voor hen die weten, in welk nauw verband de geest des tijds, de geest des volks tot deszelfs taal staat, is dit zelfs natuurlijk—het moet ieder aandachtig beschouwer treffen, hoe die geest van haast en van daaruit voortvloeiende eenvormigheid zich ook in onze hedendaagsche talen afspiegelt. Immers is dat wegwerpen van al die buigingsvormen, van al die vormveranderingen, van dat gelijkvloeiend worden der werkwoorden, hetwelk we in alle moderne talen min of meer waarnemen, niets anders dan diezelfde zucht tot vereenvoudiging, tot eenvormigheid, die zich in onze nieuwere gebouwen met hunne gladde, gelijke gevels openbaart. Welnu, diezelfde geest van haast, die stoomkracht waart openbaart zich ook in de taal. Evenals de moderne stoomgeest meer en meer het aangezicht onzer aarde effent, gelijk maakt, door niet alleen hoogten te slechten en dalen te vullen, maar ook door bijna alle onderscheid in kleederdracht, zeden en gewoonten der verschillende natiën weg te nemen, zoo verdwijnen ook voor dienselfden geest van gelijkmaking alle hoogten en laagten, alle

oneffenheden, alle ongelijke vormen in de taal, die hoe langer hoe meer van alle buigingsvormen wordt ontdaan en steeds gelijker, gladder en naakter wordt. Doch, geldt al het voorgaande voor de zoo even genoemde talen, hoe veel meer is het dan niet waar van de taal, wier bespreking wij heden bijzonder op 't oog hebben—*het Afrikaansch!* Zoo ééne, dan verdient deze taal wel het *kind onzer eeuw* genoemd te worden; want, waar andere moderne talen slechts in meerdere of mindere mate de zoo even genoemde kenteekenen vertoonen, vinden wij in het Afrikaansch al die beginselen tot de uiterste consequentie doorgevoerd. Zoo één, dan vertoont dit kind der latere tijden in zijn “plain face,” dat gelaat zonder uitdrukking, het evenbeeld zijner ouderen.”

WAT ONS TOT OPMERKING HIER BY VOEG-

Eers wanner ons di eenaardighede van di Afrikaanse taal, onder stelling 10 tot 16, behandel sal dit nader blyk op watter praktise, gesonde manier onse volkstaal di wet van vereenvoudiging gevolg het. Molik was dit mar goed, dat onse taal ni te gou in 'n keurslyf van knellende taalreels vas gedruk is ni. Dis ver di gesonde ontwikkeling van 'n kind nadelig as hy te jonk na di skool gestuur word! Ons taal het sig ontwikkel soos 'n kind wat speul in onse gesonde lug en ruime velde!

NEGENDE STELLING.

'n Taal kan beoordeel worde na syn inhoud en na syn vorm, vollens syn woordeskat en syn taalreels. By di eerste kom in anmerking di suiwerheid, kortheid, rykdom, sagtheid en welluidendheid, en by di twede di eenvoudigheid, regelmatigheid en eenvormigheid.

TIINDE STELLING.

Wat suiwerheid angaat is di Afrikaanse taal vandag di suiwerste tak van di oue Germaanse of Diitse taalstam, waaruit soveule nuwe tale gespruit het.

WAT ANDERE SEG :

“Mense skep ni nuwe woorde uit di hand uit ni, hulle stel dit same uit oue boustoffs,”—seg Whitney in syn meer angehaalde werk, bl. 126.

So het onse Afrikaners oek ni onse woorde geskep ni, mar dit uit oue bouwstoffs geneem. Mar hoe? Ni soos di Engelsman, samegelap uit alle molike tale ni, soos ons gesien het bij di behandeling van di eerste stelling ni. Ne, ons het ons so na as molik is an di Germaanse taalskat gehou en daaruit onse woorde ontleen.

Nader selfs as Hollans, want terwyl Hollans ’n menigte basterwoorde uit Latyn en Frans o’ergeneem het, was ons hiir an di Kaap van Hollanse invloede afgeskei en is van di verbastering bewaard gebly. So merk Dr. Brill tereg op, hoe Afrikaans veul o’ereenkoms het met di oue Hollans van di 17 en 18de eeuw, en nog verskeie van di oue woorde gebruik, wat in nuwerwetse Hollans ni meer voorkom ni, soos Landdros, Veldkornet, tabberd, ens.—*Gesk. Afr. Taalbew. bl. 34, 35.*

WAT ONS TOT BEVESTIGING HIIR BY VOEG.

Party van onse teenstanders het geseg : “Afrikaans is ’n brabbeltaal, ’n mengelmoes van allerhande tale.” Andere het geseg : “Dis ’n Hottentots taal, wat ons van di volk geleer het.” Nou dis mense wat praat sonder te denk, en hulle sinnelose geklap is dan oek gen notisi wêrd ni. Ons daag enig een uit om ons ’n suiwerder Germaanse taal an te wys onder alle gesproke takke van di taalstam.

En dis wel opmerkelik, dat onse taal so seer syn suiwer Germaanse karakter behou het, terwyl daar tog so veul gevaar was tot vermenging met andere elemente.

1. Vereers was di Kaap mar ’n ankomsplek ver di skepe van alle nasiis, Engelse, Franse, Portugese, ens. Di vaste volkplanting hiir was mar klein. Wonder dus dat deur di vermenging hiir ni ’n spraakverwarring gekom het nes by di Toren van Babel, of soos an Mauritius, en andere plekke ni.

2. Di ankoms van di Franse Vlughtelinge, wat toen omtrent ’n derde van di bevolking uitgemaak en hulle taal nog lank behou het, was ’n tweede gevaar ver taalverbastering. En tog kryg jy gen dosyn Franse woorde wat burgerreg gekry het in

onse taal ni. Wel het ons wat van di Franse gees in onse taal opgeneem, soos ons later sal siin, mar amper gen Franse woorde ni.

3. 'n Derde gevaar het di suiwerheid van onse taal bedreig deur di omgang van di verspreide Europése bevolking met di menigtes van Kleurlinge, Kaffers en Hottentots; en tog sal jy ni 'n dosyn Kaffer of Hottentot woorde kry wat in onse taal opgeneem is ni. Alleen enkele Slamse woorde is in onse kombuistaal opgeneem, soos later sal blyk.

4. Mar di grootste gevaar was, dat Engels meer as 'n driekwart eeuw an ons opgedring is as offisiële taal in Parlement, publieke Kantore, as middel van onderwys op di skole, ja selfs in onse kerke; bowedien deur handelsverkeer. En tog is daar gen 25 Engelse woorde wat burgerreg verkry het in di Afrikaanse taal ni. Alleen nou in di laaste jare, veral deur di Engelse meisiis skole, begin Engelse woorde onse taal, in enkele kringe van di samelewing, te ontsier, soos ons later sal siin.

Mar suiwer, buiten alle verwagting, haas sonder voorbeeld, is onse taal gebly. Vergelyk byv. met Engels. Hoor wat Max Müller seg: "Deur 'n noukeurige opneming en deur elke woord te tel in di woordeboeke van Robertson en Webster, het M. Thommerel di feit vasgestel, dat di getal Teutonise of Saxise woorde in Engels mar 13,330 bedraag teen 29,354 woorde wat regstreeks of sydelings tot hulle Latynse oorsprong kan nagespoor worde... Ons kan hele sinne vorm in Engels, wat net uit Latynse of Romaanse woorde bestaat."—*Lectures on the Science of Languages.*

Dus met Engels hoef ons ni eens onse taal te vergelyk wat suiwerheid angaat ni. Mar laat ons dit met Hollans vergelyk. Ons sal daartoe neem di Reels van di Z. A. Taalbond, met net te onderstreep di woorde wat van vreemde, en ni van suiwer Germaanse, afkoms is. Ons neem di Reels omdat ons tog kan verwag dat dit in suiwer Hollans is, en omdat onse teenparty anders molik sal sê, dat ons opsettelik 'n keuse ten nadele van Hollans gedaan het:—

Statuten VAN DEN ZUID AFRIKAANSCHEN TAALBOND.

Art. 1. Er bestaat een Zuid-Afrikaansche Vereeniging onder den naam van "Zuid-Afrikaansche Taalbond."

Art. 2. Het doel van de Vereeniging is : Bevordering van de kennis der volkstaal en aankweeking van een ontwikkeld *nationaliteits*gevoel.

Art. 3. Het in *Art. 2* omschreven doel tracht de Vereeniging te bereiken door :

a. In overleg met reeds bestaande vereenigingen te zorgen voor de verspreiding van geschikte *lektuur* en schoolboeken.

b. Het uitloven van prijzen of beurzen aan leerlingen op onze scholen voor vordering in de volkstaal.

c. De *taalkwestie* voor de aandacht van het *publiek* te houden en de belangstelling in de goede zaak op te wekken.

d. Het uitloven of toekennen van prijzen of eervolle onderscheidingen voor hier te lande geschreven of vertaalde stukken (werken) in de volkstaal.

e. Met de Regeering des lands, den Afrikaner Bond en de Kerkelijke Lichamen samen te werken ter bereiking van het doel der Vereeniging.

Art. 4. Stemgerechtigde leden der Vereeniging zijn zij, die tot het in *Art. 2* omschreven doel toetreden en eene jaarlijksche bijdrage van minstens Vijf Shillings vooruit betalen.

Donateurs zijn zij, die minsten Vijf Pond *sterling* in eens in de kas der Vereeniging storten, waardoor hun levenslang het stemrecht verzekerd wordt.

Art. 5. In elke plaats, waar minstens tien leden wonen, wordt een tak opgericht, die zijn eigen bestuursleden kiest.

Art. 6. Om de twee of drie jaren zal er een *Congres* gehouden worden, dat, om *centralisatie* te voorkomen, beurtelings op verschillende middelpunten bijeenkomt, en waarop alleen afgevaardigden (uit ieder tak één) der verschillende takken, als stemgerechtigden zullen worden beschouwd.

Art. 7. Dit *Congres* kiest een hoofdbestuur, aan hetwelk tot het eerstvolgend *Congres* de behartiging van alle belangen der Vereeniging wordt toevertrouwd, en waarvan de leden telkens gezamenlijk of afzonderlijk verkiesbaar zijn.

Art. 8. Het Hoofdbestuur der Vereeniging bestaat uit zeven leden, waaronder een Voorzitter, een *vice-Voorzitter*, een *Secretaris* en een Penningmeester, door het Hoofdbestuur zelf te kiezen. Vijf leden vormen een *quorum*. Bij afwezigheid van één of meer der gewone leden wordt het *quorum* uit de *reserve* leden aangevuld. Bij mogelijke *vacature* gedurende het tijdperk tusschen de *Congressen* vult het Hoofdbestuur zich zelf aan.

Art. 9. Het Hoofdbestuur behartigt de zaken der Vereeniging bij briefwisseling, of komt, als het zulks noodig acht op een geschikt middelpunt samen. De vergoeding der onkosten geschiedt uit de algemeene *fondsen*.

Art. 10. Het Hoofdbestuur is belast met :

a. Het behartigen van de doeleinden van de Vereeniging, genoemd onder *Art. 2*, en het aanwenden van de middelen vermeld onder *Artikel 3*.

b. Met de uitvoering van wat er verder door het *Congres* besloten wordt betreffende de openbare *examens*, de opleiding van onderwijzers, de aanstelling van *Schoolinspecteurs*, enz.

Art. 11. Het Hoofdbestuur zal gehouden zijn, jaarlijks een verslag van zijne verrichtingen en van den staat der geldmiddelen onder de leden te verspreiden.

Art. 12. De Vereeniging bedient zich, met toestemming en onder goedvinden van den *Redakteur*, van het “Zuid-Afrikaansche Tijdschrift” als haar *orgaan*.

Dus 40 woorde van vreemde—ni Germaanse—afkoms; herhalings ni samegetel ni, dan tog 20 aparte vreemde woorde in so'n korte stukki!

Hierteeno'er geef ons alweer, sonder uitsoek, di Voorrede van di Geskiedenis van di Afrikaanse Taalbeweging, wat reeds in 1880 gedruk is :

“Herhaaldelik en van verskillende kante is ons gevraag om tog 'n kort verhaal te ge van di geskiedenis van di Afrikaanse Taalbeweging van di begin af, met al di stukke daarby. Di versoek is billik, want in di begin was ons getal voorstanders mar min, 'n groot deel word nou eers bekend met di saak, en di wil graag weet hoe di hele beloop was. En selfs di wat van di begin af hulle andag daaran gewy het, wil tog oek graag alles weer in geregelde volgorde lees, want dit gaat mar met koerante so, 'n mens lees dit en dan verslinger dit weer. Daarom het ons besluit om an di versoek te voldoen. Mar maklik is dit ni. Vereers om al di oue koerante van so veel jare nou weer deur te gaan, om alles daaruit te snuffel, is gen kleinigheid ni. Mar dan nog om di stof te bewerk, is nog moeiliker. Vereers kan jy ni mar alles opneem ni, dan kom dit te uitvoerig; nou moet jy eers di nodigste uitsoek. Dan kan jy dit tog oek ni somar deur makkaar ge ni, jy moet dit eers mooi regel. Verder, moet jy onpartydig wees en vriend en vyand laat reg wedervaar. Eindelik, daar is dinge wat jy ni weet of jy hulle mar in di donker moet laat bly ni, dan of jy hulle ver goed in di geskiedenis moet opneem om daarin bewaard te bly. As imand dus iets verkeerd in ons werk meen te sien, dan moet hy mar denk hoe swaar ons taak was, veral onder andere drukke werksaamhede, en dan moet hy, in plaas van ons di enkele foute te verwyf, liwers hom self verwyf waarom hy dit dan ni beter gedaan het en ons so di kans be-

neem het om di foute te maak ni. Wat ons geef is ni 'n geskiedenis van di Afrikaanse taal ni; o'er di ontstaan en vorming van onse taal het ons wat angestip, in 'Di Eerste Beginsels van di Afrikaanse Taal'—mar ons geef hier di geskiedenis van di Afrikaanse Taalbeweging, van di werksaamheid om onse taal erkend en beoefend te kry as landstaal. Mag dit dien om vele teenstanders te o'ertuige, en alle voorstanders te versterk en te bemoedig!"

Wel daar is nou 'n suiwere proef. Tel elkeen nou self hoeveel basterwoorde daar in di Hollanse stuk is. En in di Afrikaanse gen een ni, of ons moet di een woord "koerant" daarvoor neem. Mar waar is nou di Hottentots en Boesman woorde; waar di Franse en Engelse woorde? Kom nou, hier is feite.

Mar di Afrikaner het nog meer gedaan. Om syn taal suiwer te hou, het hy dinge, wat Hollanders en Engelse hom mé in anraking gebreng het onder vreemde name, eenvoudig verdoop en daaran name gegé wat hy uit di ryke Germaanse taalskat gaan haal en toepasselik gemaak het. En besonder gelukkig is hy hierin. Waar Hollander en Engelsman di Latijnse woord "lucifers" gebruik seg di Afrikaner heel gepas "*vuurhoutjiis*." Waar Hollander en Engelsman di Fransman naseg "cameleon," daar het di Afrikaner gou 2 Germaanse woorde, di een so gepas as di ander: "*verkleurmannetji*" en "*trapsútjies*." Kom Engelsman en Hollander na ons toe met 'n Locomotief, gou-gou het di Afrikaner weer twe skilderagtige name "*vuurwi*" en "*ysterpêrd*." Wat di Engelsman ongepas "everlastings" noem (want dit is ni eeuwigdurend ni), en di Hollander net so ongepas "immortellen" (want dit is ni onsterfelijk ni), daar het di Afrikaner ni alleen dadelik 'n suiwer Germaanse naam voor ni, mar bowedien 'n naam so gepas as jy ooit kan begeer, namelijk "*sewe-jaartjiis*," want di blomme duur mar sewe jare. Hoe di Afrikaner woord geput het en toepasselik gemaak het verdinge wat hy eers hier leer ken het en waar di Hollander hom gen woorde voor gegé het ni sal ons later (Stelling 24) verder sien. Ons noem hiir mar net enige soos: wag-'n-bitji, haak-en-steek, kan-ni-dood, hot-op-ses, haar-naas-agter, ens., almal van suiwer Germaanse afkomst, en wat jou di voorwerpe amper voor di oge afteken.